

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Vaarala, Heidi; Kilpeläinen, Erja

Title: Minne digi-tie vie kielikoulutuksessa?

Year: 2022

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat, 2022

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Vaarala, H., & Kilpeläinen, E. (2022). Minne digi-tie vie kielikoulutuksessa?. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 13(3). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2022/minne-digi-tie-vie-kielikoulutuksessa>

Minne digi-tie vie kielikoulutuksessa?

Kuva: Réka Gruborovics, Redanredan Oy

Julkaistu: 4. toukokuuta 2022 | Kirjoittaneet: Heidi Vaarala ja Erja Kilpeläinen

Elämme merkillisiä aikoja. Hamalta puheen aikakaudelta on matkattu gutenbergiläisen kirjoituksen aikakauden läpi digitalisaation aikakaudelle. Kaikki mikä voidaan digitalisoida, digitalisoidaan; esimerkiksi viranomaiskontaktit, matkavaraukset, terveydenhoito, ajanvaraukset ja niihin liittyvä viestintä. Miten kieli ja kielenkäyttö muuttuvat näissä tilanteissa? Viestintäympäristöjen digitalisoitumisesta seuraa uudenlainen näköala kielelliseen(kin) vuorovaikutukseen: millaista on ihmisen ja koneen välinen vuorovaikutus? Miten tekoäly muokkaa vuorovaikutusta, kun se tarttuu inhimillisten viestijöiden kieleen vaikkapa korjaamalla ja muokkaamalla sitä? Ryöväkö teknologia ihmisen tehtävät kokonaan, esimerkiksi kirjoittamalla uutiset täysin automaattisesti? Miten jutella sosiaalisten bottien kanssa tyynen rauhallisesti ja

mukauttaa viestiään niin, että botilla olisi edes mahdollisuus ymmärtää ihmistä? Miten tämä jatkuva muutos heijastuu kielikoulutukseen ja esimerkiksi viestintä- ja vuorovaikutustaitojen opetukseen?

Olemme jo tottuneet monilukutaidon käsitteeseen: ymmärrämme sillä paitsi tekstin, myös liikkuvan kuvan, kuvien, värien ja äänien roolia luetussa ja kirjoitetussa tekstissä. Olemme laajan tekstikäsitteeseen äärellä. Näyttää kuitenkin siltä, että sekä lukeminen että kirjoittaminen ovat edelleen liikkeessä digitalisaation myötä. Nettilukutaito vaatii osaamista ja kriittisyyttä; kuka tai mikä oikein säätää sitä, mitä saamme luettavaksemme – onko se riippumaton tietotoimisto vai Twitter? Miten erottaa oikea informaatio sellaisesta ”oikeasta” informaatiosta, jonka tavoitteena on aiheuttaa haittaa ja vahinkoa? Mitä keinoja meillä on tunnistaa deep fake -videot totuudenmukaisista videoista? Lukemisen lisäksi myös monilukutaidon toiseen puoleen, kirjoittamiseen, on tullut uusia elementtejä. Teknologia tarjoaa erilaisia tapoja kirjoittaa yhdessä, kahdestaan tai isommassa ryhmässä samaan aikaan. Tekstien muokkaamisesta on tullut helppoa, eikä enää tarvita korjauslakkia tai korjauslappusia. Mutta yhteiskirjoittaminenkin vaatii asennemuutosta, taitojen opetusta ja oppimista, joita oppilaitoksissa voitaisiin vahvemmin edistää.

Tässä Kieli, koulutus ja yhteiskunta -verkkolehden vuoden 2022 teemaa juhlistavassa numerossa jatkamme jo vuoden ensimmäisessä numerossa aloitettua kielen ja teknologian yhteyksien pohdintaa. Kysymme: minne digi-tie vie kielikoulutuksessa?

Kieliverkoston järjestämässä Kieliparlamentissa

(<https://www.kieliverkosto.fi/fi/toiminta/kieliverkostossa-tapahtuu/kieliparlamentti-2022>)

7.4.2022 pääpuheenvuoron pitänyt apulaisprofessori Raija Hämäläinen ja puheenvuoroa kommentoinut apulaisprofessori Pekka Mertala Jyväskylän yliopistosta haastoivat osallistujia keskustelemaan erityisesti saavutettavuuden, osallisuuden ja tasa-arvon kysymyksistä. Lasten ja nuorten teknologiataidot ovat tällä hetkellä pitkälti itseopittuja, mikä johtaa taitojen eriytymiseen ja siten yhteiskunnalliseen eriarvoisuuteen. Koulun tulisi pyrkiä tasoittamaan näitä eroja. Hämäläinen nosti esiin huolen siitä, etteivät vanhemmat ja opettajat välttämättä tiedä, missä lapset ja nuoret viettävät aikaansa, kun he näyttävät rauhallisina näpräävän puhelimiaan huoneessaan. Mertala herätteli kuulijoita katsomaan teknologiaa hypettävän puheen taakse ja pohtimaan sitä, millaiset teknologiajättien tarjoamat työkalut oikeasti palvelevat pedagogisesti perusteltua opetusta, kasvamista ja inhimillisiä kohtaamisia. Työpajakeskusteluissa opettajien huoli tiivistyi toiveeseen siitä, että digiasioita voitaisiin opetella ja kokeilla työaikana.

Tässä toukokuun teemanumerossa **Minne digi-tie vie kielikoulutuksessa?** pääsemme kurkistamaan monenlaisiin digitaalisuuden ja teknologian tuottamiin näkökulmiin kielikoulutuksessa. Teemanumeron avaa Mertalan Kieliparlamentin puheenvuoroon pohjautuva artikkeli, jossa kirjoittaja tasapainoilee koulutusteknologiapuheen eri olomuotojen välillä. Voidaanko teknologialla tulkita olevan vain myönteisiä vaikutuksia oppimiselle ja opetukselle? Ratkaiseeko teknologia kaikki oppimisen haasteet pelkällä Google-keijupölyllä? Onko digitaalinen

teknologia Troijan hevonen, joka tuo kauhtuneen luokkahuoneen 2020-luvulle? Mertala päätyy suosittamaan epäilevää mieltä, ja Kieliverkosto suosittaa perehtymään tajunnanräjäyttävään artikkeliin.

Seuraavaksi Jaakko Vuorio, Laura Lahti ja Elina Ranta tarkastelevat artikkelissaan kielten aineenopettajaopiskelijoiden käsityksiä tieto- ja viestintäteknologian käytöstä ennen pandemiaa ja pandemian aikana. Kirjoittajat hylkäävät tutkimuksensa perusteella diginatiivin käsitteen ja peräänkuuluttavat sitä, että vaikka esimerkiksi kieltenopetuksen pelillistäminen saattaa lisätä oppilaiden motivaatiota ja viihtyvyyttä, huolena on eriarvoistumisen, kaupallisuuden ja englannin kielen lisääntyminen opetuksessa. Mitä käsityksille tapahtui, kun opettajan omaan vapaaehtoisuuteen ja viitseliäisyyteen perustuva luokkahuoneen apuväline (tv) muuttui välttämättömäksi opetuksen ja vuorovaikutuksen mahdollistajaksi?

Kolmessa seuraavassa artikkelissa pureudutaan opetuksen arkeen ja käytännön järjestelyihin. Marjo Markkanen palaa artikkelissaan tuoreen väitöskirjansa (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8905-7>) tuloksiin. Puhe on monimediaisen pedagogiikan vaikutuksista peruskoulun B2-saksan oppilaiden oppimisprosessiin. Artikkelin tarjoaa käyttökelpoisia ideoita opettajille: Miten laatia monimediaisen opetuksen suunnittelumalli? Miten hyödyntää erikielisiä lähteitä oppilaiden kanssa? Miten saada heidät pohtimaan omaa oppimistaan? Markkanen kuvaa oppilaita kolmen eri kielenoppimistyyppin pohjalta. Mihin tyyppiin sinun oppilaasi mahtavat kuulua ja olisiko sillä heijastusvaikutusta opettamiseesi?

Nina Tolvanen, Elviira Pesonen ja Pia Bärlund kuvaavat artikkelissaan hybridiopetuksen järjestämistä valinnaisessa A2-kielessä Jyväskylässä. Hybridiopetus voidaan nähdä yhtenä merkittävänä ratkaisuna siihen, että valinnaisten kielten ryhmiä saadaan syntyään. Tämä lisää oppilaiden tasa-arvoisia mahdollisuuksia opiskella kieliä. Mutta millaisia asioita hybridiopetuksen järjestämisessä pitää ottaa huomioon sekä opetuksen järjestäjän että opettajien näkökulmasta?

Katri Hansell, Matilda Ståhl, Michaela Pörn, Fredrik Rusk, Yvonne Backholm-Nyberg, Joachim Majors ja Sandra Bäck sukeltavat artikkelissaan tandempedagogiikkaan ja digitaaliseen pelaamiseen. Åbo Akademin *Tandem på spel* -hankkeessa (2021–2024) on uudella tavalla edistetty suomen- ja ruotsinkielisten koululuokkien yhteistyötä, kun oppilaat pääsevät opettamaan ja oppimaan molempia kansalliskieliä autenttisissa kielenkäyttötilanteissa pelien äärellä. Millaisia mahdollisuuksia tällainen toiminta tarjoaa ja toisaalta, millaisia haasteita on otettava huomioon?

Teknologian kehitys pakottaa muokkaamaan tulevien kääntäjien koulutusta ja tarjoaa niin ikään mahdollisuuksia kirjoittamisen tutkimuksen innovaatioille. Kääntäjäkouluttajat kysyvät: Tarvitaanko oppivan tekoälyn maailmassa kääntäjiä enää ollenkaan? Mary Nurminen ja Sirkku Latomaa pureutuvat artikkelissaan siihen, miten teknologia on vaikuttanut kääntämiseen ja

kääntäjien koulutukseen. Vaikka konekäännin viekin osan kääntäjän työstä, silti ihmiskääntäjiä vielä tarvitaan. Miten työtehtävät muuttuvat, mikä kääntäjän tehtävä nykyään oikein on – lue lisää tästä artikkelista!

Suomessa kirjoittamisen tutkimus on valitettavasti jäänyt aktiivisen ja tuloksekkaan lukemisen tutkimuksen varjoon. Seuraavassa artikkelissa tarjotaan kuitenkin tähän uudenlaisia työkaluja: Christophe Leblay, Hakim Usoof ja Gilles Caporossi johdattavat lukijat äärettömään kiinnostavaan tekstigenetiikan maailmaan. He tarjoavat matemaattisen visualisoinnin kautta innostavia avauksia kirjoitusprosessien ja erilaisten kirjoittajien ymmärtämiseen ja tutkimiseen. Miten sinä kirjoitat ja miltä tekstisi näyttäisi graafina?

Teemanumeron päättää artikkeli, jossa Lari Kotilainen, Elzbieta Sundvall, Johanna Komppa, Janne Niinivaara ja Taija Udd pureutuvat KIELIBUUSTI-hankkeessa tehtyyn kartoitukseen edistyneen suomenoppijan digitaalisista oppimateriaaleista. Paljon tuntuu olevan tarjolla, mutta miten jatkuvasta hankehumpasta päästäisiin eroon niin, että materiaalit olisivat jatkossa paremmin löydettävissä ja käytettävissä?

Kuten teemanumeron kattaus osoittaa, digitaalisuus ja teknologinen kehittyminen heijastuvat monin tavoin kielten oppimiseen, opettamiseen, kielikoulutuksen järjestämiseen ja näkyvät myös koulutuksen rahoitukseen liittyvissä poliittisissa päätöksissä. Tekeekin mieli kysyä: mihin ihmistä ja opettajaa enää tarvitaan? Mitä opettajuus oikein on? Ainakin luovuus, empatia, oppijan tukeminen, inhimillinen samastuminen ja asioiden merkityksellistäminen ovat seikkoja, joita edes oppiva tekoäly ei voi (toistaiseksi) korvata.

Kieliverkoston tutkijat toivottavat antoisia lukuhetkiä teemanumeron parissa!

Heidi Vaarala on Kieliverkoston yliopistotutkija ja projektitutkija Erja Kilpeläinen koordinoi Kieliverkostoa.

Artikkeliin viittaaminen

Vaarala, H. & Kilpeläinen, E. (2022). Minne digi-tie vie kielikoulutuksessa? *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 13(3). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2022/minne-digi-tie-vie-kielikoulutuksessa> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2022/minne-digi-tie-vie-kielikoulutuksessa>)